

DEBAT

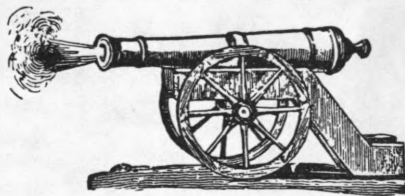
*Poul-Ove Kühnel
og Erik Ulrichsen*

I anledning af red. *Ulrichsens* vurdering af den amerikanske film „Giganten“, som fornylig er blevet vist i København, må det være tilladt at fremkomme med enkelte bemærkninger, ment dels som en tilslutning til nogle af red. *Ulrichsens* synspunkter, dels for at tage afstand fra andre.

Først enighedspunkterne! Det er velgørende for en gangs skyld at læse en anmeldelse, der gør forsøg på at behandle en film i overensstemmelse med dens idé, in casu „Giganten“ som en episk beretning om et lands udvikling, symboliseret i en gruppe mennesker og deres indbyrdes (skiftende) forhold. Det gør, at kritikken fremfor alt blir positiv – hvilket dagbladsanmeldelserne vel ikke netop kan roses for at have været i dette tilfælde, hvor man nok havde „opdaget“ de iøjnefaldende underholdende elementer, men ikke ænset den tankemæssige baggrund. Her skal ikke polemiseres mod red. *Ulrichsens* redegørelse for denne, redaktørens opfattelse er utvivlsomt rigtig.

Men der findes i *Kosmorama*-artiklen andre påstande, som måske kan siges at stå på vaklende lerfodder. Først påstanden om, at filmen skulle være blevet undervurderet, fordi en relativt ukendt forfatterinde har skrevet det litterære forlæg. En begrundelse herfor savnes. Og når red. *Ulrichsen* udvider sin påstand til at gælde ikke blot „Giganten“, men kritikernes forhold til filmen i almindelighed, tør begrundelsen siges at være yderligere påkrævet. De vekslende *Hemingway*-filmatiseringer kan fx ikke siges at have fået gunstige modtagelser trods det, at de til grund liggende noveller og romaner er så kendte som nogen litteratur.

Dernæst red. *Ulrichsens* bemærkninger om filmens helhed. Redaktøren nægter ikke, at kunstnerne ikke opfylder rollernes krav, men anser ikke denne fejl for graverende på grund af filmens stort tænkte idé. Det forekommer mig, at redaktøren lægger for lidt vægt på den betydning, som skuespillerne har for den vi-

suelle kunst (film og teater). Det er dog deres optræden og indsats, som adskiller disse kunstneriske udtryksformer fra roman og novelle. Uden skuespillere ingen film, men nok roman, hvilket i tilfældet „Giganten“ vil sige, at *Edna Ferbers* roman havde været tilstrækkeligt. Netop gode skuespilpræstationer skulle have retfærdiggjort den visuelle udformning af forfatterindens historie; derfor virker *Rock Hudsons*, *Elizabeth Taylors* og *James Deans* svigten mere fatal, end red. *Ulrichsen* lader formode. Hertil kommer yderligere, at skildringen af Texas' forandring er samlet i skildringen af en enkelt gruppe mennesker, og såfremt disse mennesker ikke forstår at interessere, får også idéen katastrofal slagside. Et kunstværk er en – i bedste fald harmonisk – sammensætning af mange faktorer; harmonien i „Giganten“ mangler. Idéen (*Ferbers*?) er stor, men udførelsen ikke.

Derfor bliver „Giganten“ et ringere kunstværk.

Poul-Ove Kühnel.

Poul-Ove Kühnel's brev er en kærkommen anledning til at sige noget mere om „Giganten“.

Jeg sagde nu ikke, at filmen herhjemme er blevet undervurderet, fordi en „relativt ukendt“ forfatterinde har skrevet det litterære forlæg. *Edna Ferber* er jo særdeles velkendt. Jeg skrev: „Man kan yderligere gætte på, at filmen er blevet undervurderet, fordi den er bygget over en roman af *Edna Ferber*, som jo ikke er blandt de større“. *Kühnel* savner en begrundelse for denne påstand og siger, at de vekslende *Hemingway*-filmatiseringer f. eks. ikke kan siges at have fået gunstige modtagelser trods det, at de til grund liggende noveller og romaner er så kendte som nogen litteratur.

Men f. eks. „Politiken“ overvurderede meget *Hemingway*-filmene „Hvem ringer Klokkerne for“ og „Den gamle Mand og Havet“. Jeg kan ikke finde anden forklaring på disse overvurderinger end at filmene var baseret på arbejder

af en anerkendt forfatter (vi er vel enige om, at de to film – hver på sin måde – var mislykkede?).

Jeg finder – som jeg skrev – at Rock Hudson er forbløffende god i filmen. Man skal passe på ikke at lade antipati mod hans type spille ind i bedømmelsen af ham i „Giganten“. Man kan ikke bebrejde Hudson, at han er „lukket“ og arbejder med relativt få udtryk. Det menneske, han skal give os, er lukket, fantasiøst, lidt indskrænket. Det mutte, ret udtryksfattige er her på sin plads.

Som i den også af *Stevens* iscenesatte „En Plads i Solen“ giver Elizabeth Taylor i begyndelsen af „Giganten“ et helt overbevisende billede af den forkælede, civiliserede, selvsikre, intelligente rige unge pige – i skildringen af unge piger af denne art er der næppe nogen, der kan måle sig med Elizabeth Taylor. I de erotiske scener formår hun at veksle mellem det charmerende og det intense. Skønt det mere og mere kniber for hende at dække rollen, efterhånden som hendes skikkelse bliver ældre, klarer hun nydeligt den scene, i hvilken hun bliver stødt væk af den maskuline politiserende klan, og de filantropiske passager, der let kunne være blevet til pinlig *slumming*, redder hun ved hjælp af diskret spil. Det skal indrømmes, at hun til slut har for ungdommelige bevægelser, og at sminken her støder.

Også James Dean er god i det meste af filmen. Man kan kalde hans Actors' Studio-facon for maner. Men hvis man f. eks. sammenligner det manierede hos *Marlon Brando* i „De unge Løver“ med det manierede hos Dean i „Giganten“, vil man let kunne se, at manererne hos Dean er langt mere berettigede. Det drejer sig jo i „Giganten“ om en næsten patologisk generet ung mand og om spændingen mellem denne generthed og hans trods (det er denne spænding, der gør, at han senere må have så stærk en revanche-udløsning). Denne spænding skaber rimeligt nok en række sære broderende udtryk: Figuren kan ikke få udløsning for trodspresset på normal vis. I slutningen af filmen svigter Dean ganske rigtigt, men der er – som *Penelope Houston* skrev i „Sight and Sound“ – kun tale om „a relative failure“, for personens handlinger er bestandigt forståelige, og bestandigt er det klart, hvad figuren står for.

Og – for atter at citere Miss Houstons anmeldelse – „*What the characters stand for,*

though, is more important than who they are, and it is a social rather than a directly human picture that the film presents“.

Kühnel skriver: „... skildringen af Texas' forandring er samlet i skildringen af en enkelt gruppe mennesker, og såfremt disse mennesker ikke formår at interessere, får også ideen katastrofal slagside“. Det er selvfølgelig rigtigt, at det sociale ses i en gruppe mennesker, og at disse mennesker må interessere. Jeg synes i høj grad de interesserer, og jeg tror, Kühnel finder dem uinteressante, fordi filmen ikke er meget psykologisk dybtborende eller usædvanlig. For mig er personerne imidlertid tilstrækkeligt levende til ikke at fortegne ideen, og de føles ikke presset ind i et ideologisk skema. Man skal ikke i alle film (heller ikke i alle romaner – holder Kühnel ikke af Dickens?) forlange det psykologisk dybdøbende. Det, der forhindrer „Giganten“ i at være et mesterværk, er ikke mangler i det psykologiske, men bl. a. den manglende ydre illusion i relativt få partier. En fejl, men ikke en katastrofal fejl. En fejl, der – det skal indrømmes – gør „Giganten“ til et ringere kunstværk, men ikke kan forhindre, at filmen er god. Kühnel siger, at det er skuespillernes optræden og indsats, som adskiller film og teater fra roman og novelle. Men ikke alene. Der er andet særegent teatralisk og meget andet særegent filmisk. Når i en film en stor idé holdes klart, når farver og klipning og billedkomposition og musik og location-valg („udedekorationer“) i det store og hele er førsteklases – og når yderligere skuespillerne er gode næsten hele vejen igennem – da er det utaknemmeligt og uretfærdigt at tale om „katastrofal slagside“. Næsten alle kunstværker – vel også de fleste mesterværker – har „fejl“. De afgørende spørgsmål må være: Hvor meget betyder de i sammenhængen, hvor meget er der til at opveje dem? Jeg skrev ikke, at jeg ikke anså den omtalte fejl i „Giganten“ for gravevende på grund af filmens stort tænkte idé, jeg brugte det mere omfattende ord vision, hvormed jeg også tænkte på visualiseringen af ideen. Spillet er naturligvis en del af denne visualisering, men når det *trods alt* er så godt som i „Giganten“, når vægten er lagt på det socialhistoriske, når visualiseringen i øvrigt er så rig, og når holdningen er så sympatisk, da må jeg finde fejlene relativt ubetydelige.

Erik Ulrichsen.